

Pohjois-Karjalan

TRENDIT

1 • toukokuu 2012

KASVU HIDASTUI, MUTTA YLITTI ODOTUKSET

Maailmantalouden ongelmat heijastuivat vuoden 2011 loppupuolella myös Pohjois-Karjalan talouden kehitykseen. Odotuksiin nähden liikevaihtoluvut olivat kuitenkin yllättävänkin hyviä ja kasvuprosenttien pienentyminen pysyi edelleen tukevasti plussan puolella. Heinä-joulukuun liikevaihdon kasvu oli 4,3 % verrattuna edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan. Vuoden 2011 jälkipuoliskolta kertynyt kokonaisliikevaihto, lähes 3,2 mrd. euroa, oli kaikkien aikojen suurin puolivuotisjaksolta kertynyt summa.

Pohjois-Karjalan aluetalouden monipuolisuudesta kertoo se, että vaikka liikevaihto ei kasvanut aivan kaikilla toimialoilla, myönteinen kehitys ei ollut yksittäisten alojen varassa. Myös kaikki maakunnan seutukunnat pysyivät kasvu-uralla. Vaikka Keski-Karjala ajautui metsäteollisuuden ongelmien seurauksena loppuvuonna äkillisen rakennemuutoksen seuduksi, liikevaihdon muutos oli sielläkin niukasti positiivinen (0,3 %).

Kun summataan koko vuoden 2011 kehitys, liikevaihdon kasvu (7,9 %) jäi kauas talouden ripeän elpymisen myötä kertyneestä vuoden 2010 ennätysluvusta (18,2 %). Pohjois-Karjala nousi vahvan alkuvuoden ansioista kuitenkin hiuksenhienosti ohi koko maan (7,8 %) kasvulukujen.

Talouden yskähtely on näkynyt myös työttömyyslukuissa. Työttömyys laski meillä parin vuoden ajan koko maata nopeammin, mutta viime kuukausien aikana tilanne on kää-

tynyt huonompaan suuntaan. Työttömien määrä on kasvanut ja samalla Pohjois-Karjala on hiipunut työttömyysasteen vertailussa viimeiselle sijalle. Helmikuussa 2012 työttömien osuus työvoimasta oli 14,2 % kun se häntäpäin kakkosijalle pudonneessa Keski-Suomessa oli 13,4 %.

Väestökehityksessä työttömyyden kasvu ei ole toistaiseksi näkynyt. Pohjois-Karjala oli jo vuosina 2009 ja 2010 muuttovoitto-maakunta ja viime vuonna kävi, kuten syksyllä osattiinkin jo ennakoita: vuonna 2011 myös maakunnan kokonaisväestömäärä kasvoi – ensimmäistä kertaa sitten vuoden 1993.

“Pohjois-Karjalan aluetalouden monipuolisuudesta kertoo se, että vaikka liikevaihto ei kasvanut aivan kaikilla toimialoilla, myönteinen kehitys ei ollut yksittäisten alojen varassa.”

Vaikka liikevaihtolukujen kasvussa ei nyt paukutella ennätystyksiä, luvut ovat siis kohtuullisen hyviä. Talouskehityksen saralla on myös monia vahvoja ilmiöitä. Erityisen pirteitä ovat olleet rajanylitysten määrän ja tax free -kaupan kehityksestä kertovat luvut. Molempien osalta viime vuonna saavutettiin jälleen uusia ennätyslukuja ja kasvu on tänäkin vuonna jatkunut vahvana.

Myös yritysten investoinneista on saatu kuulla hyviä uutisia, merkittävimpana niistä Fortumin päätös rakentaa bioöljyä tuottava pyrolyysilaitos Joensuuhun. Liikenneyhteydet puolestaan paranivat kun Estonian Air avasi Joensuun ja Tallinnan välisen suoran lentoreitin.

Elinkeinoelämän puolelta tulevat rohkaisevat viestit ovatkin tarpeen paitsi maailmantalouden epävarmuuden, myös viimeaikaisen valtion säästötalkoisiin liittyvien toimenpiteiden vaikutusten tasapainottajina. Vuoden sisällä tehdyillä päätöksillä Pohjois-Karjala on menettämässä noin 450 valtion työpaikkaa. Tällaisena aikana on tärkeää, että saamme myönteisiä uutisia.

Pentti Hyttinen
maakuntajohtaja

Poketti.fi ennakoi tulevaa

Pohjois-Karjalan alueellinen ennakointiportaali www.poketti.fi avattiin tammikuussa. Portaalista löytyy ajantasaista tietoa Pohjois-Karjalan talouden, työllisyyden ja osaamisen näkymistä. Portaalin keskeisenä sisältönä on eri toimijoiden tuottama tulevaisuustieto yhdistettynä tuoreimpaan saatavilla olevaan tilastotietoon. Esimerkiksi TRENDIT-julkaisun aineistoa löytyy sivustolta paperipainosta kattavammin.

Ennakointiportaalin toteutuksesta vastaa maakuntaliiton hallinnoima POKETTI-hanke. Maakunnallisen ennakointihankkeen

tehtävänä on levittää aluetason ennakointitietoa ja luoda Pohjois-Karjalaan pysyvä ennakointiyhteistyön toimintamalli, jolla sovitaan yhteen eri organisaatioissa tehtävää ennakointityötä.

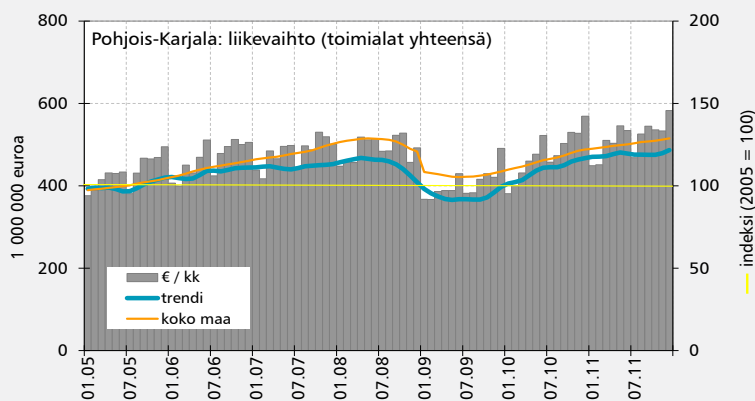
POKETTI-hankkeen ja TRENDIT-julkaisun rahoittajia ovat Euroopan sosiaalirahasto, Pohjois-Karjalan maakuntaliitto ja alueelliset kehitysyritykset.

Tuukka Arosara, projektipäällikkö
Hanna Silvennoinen, projektisuunnittelija

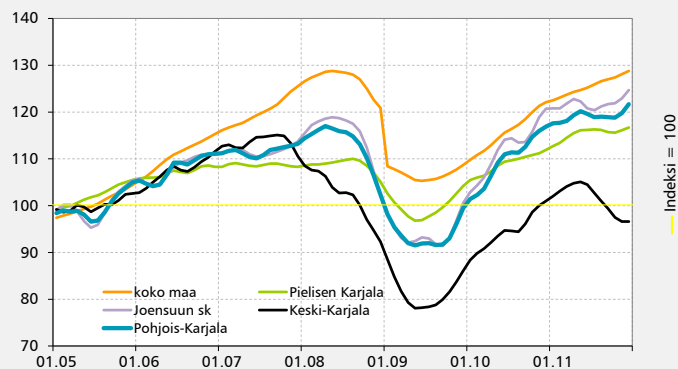

POKETTI.fi

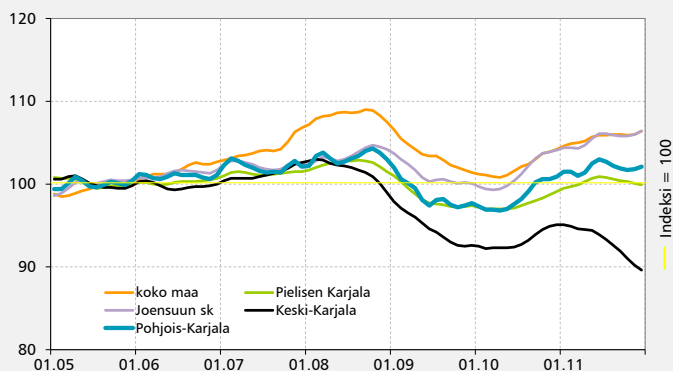
Pohjois-Karjalan liikevaihto

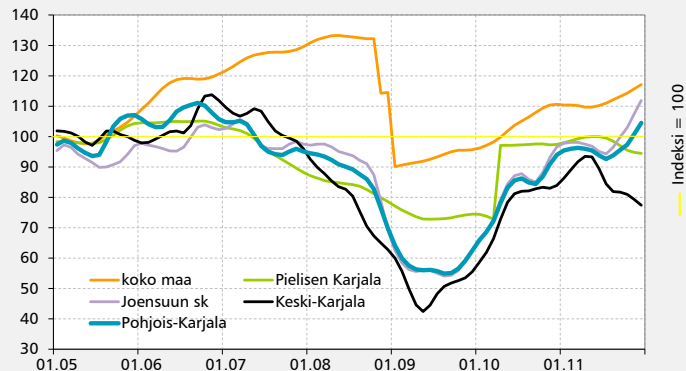
Liikevaihdon kehitys

Henkilöstön kehitys

Viennin kehitys

KEHITYS Pohjois-Karjalassa

7.-12.2011/7.-12.2010

	Henkilöstö-määrä		Liikevaihto 1 000 €		Muutos	
	Muutos %	7.-12.2011	7.-12.2010	1 000 €	%	
Muiden koneiden ja laitteiden valmistus (tol 28)	18,3	208 396	168 743	39 653	23,5	
Metalliteollisuus (tol 24-30+33)	8,7	435 906	383 282	52 625	13,7	
Metallituotteiden valmistus (tol 25)	6,7	131 901	118 646	13 256	11,2	
Rakentaminen (tol F)	3,2	375 592	347 565	28 027	8,1	
Hallinto- ja tukipalvelutoiminta, tieteellinen ja tekninen toiminta (tol M+N)	3,8	108 768	102 008	6 760	6,6	
Tukku- ja vähittäiskauppa (tol G)	2,7	923 677	872 384	51 294	5,9	
Tieteellinen tutkimus ja tekninen testaus (tol 72, 712)	-2,2	4 827	4 584	242	5,3	
Palvelut (tol G-U)	1,0	1 452 946	1 384 392	68 554	5,0	
Teollisuus (tol C)	5,3	1 152 599	1 098 822	53 777	4,9	
Kuljetus ja varastointi (tol H)	-0,6	132 404	126 608	5 796	4,6	
Kaikki toimialat yhteensä (tol A-X)	2,0	3 191 772	3 060 484	131 288	4,3	
Koneiden ja laitteiden korjaus, huolto ja asennus (tol 33)		22 597	21 758	839	3,9	
Jalostus (tol BC+DF)	4,9	1 644 886	1 583 898	60 988	3,9	
Kaivostoiminta ja louhinta, teollisuus, energian tuotto ja jakelu (tol BCD)	5,7	1 272 940	1 238 614	34 325	2,8	
Majoitus- ja ravitsemistoiminta (tol I)	1,4	64 865	63 564	1 301	2,0	
Kiinteistöalan toiminta (tol L)	-15,2	43 272	42 443	829	2,0	
Elintarviketeollisuus (tol 10-12)	-1,0	97 428	96 037	1 391	1,4	
Televiestintä, ohjelmistot ja tietopalvelutoiminta (tol 61-63)	1,8	68 037	67 248	789	1,2	
Muovituotteiden valmistus (tol 222)	2,2	86 512	88 143	-1 631	-1,9	
Koulutus sekä terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelut (tol P+Q)		56 078	57 155	-1 077	-1,9	
Kivien leikkaaminen, muotoilu ja viimeistely (tol 237)	2,7	25 872	26 807	-935	-3,5	
Sähkötekniisten ym. laitteiden valmistus (tol 26-27)	-1,0	59 306	62 093	-2 787	-4,5	
Puun sahaus höyläys ja kyllästys (tol 161)	2,8	137 584	147 496	-9 911	-6,7	
Puutavaran valmistus (tol 162+310)	9,7	57 032	62 630	-5 598	-8,9	

Indeksi 100 on vuosi 2005. Vuoden 2011 tiedot tarkentuvat vuoden 2012 loppuun asti.

Henkilöstömäärä = yrityksissä tehdyt henkilötyövuodet eli ns. kokopäivätyölliset työntekijät.

Ei sisällä alkutuotantoa ja julkista sektoria. Toimialanumerointi on Tilastokeskuksen TOL 2008 -luokituksen mukainen.

Pielisen Karjalan alue tasaisessa kasvussa

Tiina Ihalainen
vt. toimitusjohtaja
Pielisen Karjalan
Kehittämiskeskus Oy PIKES

Talouden kehitys vuoden 2011 jälkimmäisellä puoliskolla oli Pielisen Karjalassa nousuuntaista, mutta maltillista. Liikevaihdolla mitattuna kasvua kertyi 4,3 miljoonaa euroa eli 1,2%. Vuoden alkupuoliskoon verrattuna kasvuvauhti siis hidastui. Koska alue saavutti laskusuhdannetta edeltäneen liiketoiminnallisen vireyden tason jo vuoden 2011 alkupuolella, nähdään maltillinenkin

kasvu varsin positiivisessa valossa alueen kehittymisen näkökulmasta.

Toimialoista suurimmat kasvuluvut merkittiin rakentamisen toimialalle, jonka liikevaihto kasvoi peräti 20,4% eli 4,4 miljoonaa euroa. Pielisen Karjalassa rakennettiin voimakkaasti vuoden 2011 lopulla. Julkisen rakentamisen kohteita olivat Lieksan paloasema ja jäähalli sekä Nurmeksen liikuntahalli ja kaupan alalla käynnistyi Lieksan Citymarketin rakennustyö.

“Alueen yritykset ovat toistaiseksi saaneet riittävästi työvoimaa rekrytointitarpeisiinsa.”

Metalliteollisuus kokonaisuudessaan (+9,5%) ja erityisesti metallituotteiden val-

mistus (+17,7%) olivat myös merkittäviä kasvavia toimialoja. Seutukunnan metalliyrityksistä valtaosalla on omia tuotteita, jolloin alihankintariippuvainen suhdannevaihtelu ei näy niin merkittävästi yritysten liikevaihdon kehittämisessä.

Elintarviketeollisuus on yksi keskeisistä Pielisen Karjalan seudun toimialoista. Sen kasvulukema vuoden 2011 loppupuoliskolla oli 8,1% eli noin miljoona euroa. Tämän toimialan kasvu on ollut jatkuvaa ja alan keskeiset toimijat ovat mukana kansallisten kauppaketjujen jakeluverkostoissa.

Kaupan sektorin kehitys on 4,0%, mikä on ilahduttava lukema huomioon ottaen seutukunnan väestöllisen kehityksen. Kuluttajakaupan osalta kehitykseen ovat vaikuttaneet mm. lisääntynyt venäläisen väestön liikkuminen myös Pielisen Karjalan alueella ja kaupunkikeskustojen kehittäminen. Kuluttajakaupan liikkeiden lisääntynyt kehittä-

Joensuun seudun kasvu tasaantunut

Pekka Nuutinen
toimitusjohtaja
Joensuun Seudun
Kehittämissyhtiö JOSEK Oy

Vuoden 2011 toinen puolivuotisjakso tasasi alkuvuoden huikean kasvun Joensuun seudulla. Siitä huolimatta suurin osa toimialoista päätyi plussalle edellisvuoden vastaavaan ajanjaksoon verrattuna. Parhaiten menestyivät koneiden ja laitteiden valmistus yli 24 % ja metalliteollisuus yli 13 % kasvulla.

Tasaantuneen kehityksen taustalta löytyy yleinen taloustilanne. Talouden heikkeneminen eri puolilla maailmaa on tuomassa muun muassa puunkorjuusektorille sopeutuksia vuoden 2012 aikana. Sopeutusten odotetaan kuitenkin jäävän maltilliseksi, sillä alan yritykset ovat sinällään varsin hyvässä kunnossa.

Kehitysinvestoinnit odottavat Euroopan ja maailmantalouden näkymien selventymistä ja kasvua on haettava nyt uudelta suunnalta. Etelä-Amerikka on nopeasti kasvavine puuviljelmineen ja puunjalostusteollisuuden investointien myötä osaltaan luomassa uutta potentiaalia koneenrakennusverkostoille.

Vuoden 2011 loppupuolisko näytti ka-
run totuuden rakennusteollisuudessa – uu-

disrakentamisen markkinat on jähmettyneet ja kysyntä laskenut. Kasvua edelliseen puolivuotisjaksoon oli vajaa 6 %. Sopeuttamiselta ei todennäköisesti tulla välttymään.

Positiivista kerrottavaa on sen sijaan muiden koneiden ja laitteiden valmistuksesta. Yli 24 % kasvu on onnistunut pitkälti viennin voimistumisen ansiosta ja laitevalmistajilla onkin tätä nykyä varsin hyvä tilanne.

“Tasaantuneen kehityksen taustalta löytyy yleinen taloustilanne.”

Myös luovilla aloilla on uusia aktiviteetteja nousemassa. Iloaaresta ja sen toimintaympäristöstä on kehittynyt valtakunnallistekin merkittävä elävän musiikin keskus. Lisäksi musiikin vienti on voimakkaassa kasvussa ja siihen imuun on meillä hyvät mahdollisuudet päästä mukaan.

Isoja investointeja odotetaan Keski-Karjalassa

Risto Hiltunen
toimitusjohtaja
Keski-Karjalan
Kehitysyhtiö Oy KETI

Loppuvuosi 2011 Keski-Karjalassa oli lyhyehkön kasvuvaiheen jälkeen vaikea. Laskusuhdanteesta huolimatta olemme toiveikkaita tulevaisuuden suhteen. Puhoksen alue ja koko seutu odottavat erityisesti Ekokem Oy:n voimalaitosinvestointia. Jos investointi toteutuu, Puhokseen on sijoittumassa useita muita yrityksiä, jotka työllistävät parhaimmillaan kymmeniä työntekijöitä.

Isoin menetys viime vuonna oli Puhos Board Oy:n konkurssi, joka heijastuu sekä liikevaihdon että henkilöstö- ja palkkasummien kehitykseen. Keski-Karjala hakeutuikin syksyllä uudelleen äkillisen rakennemuutoksen alueeksi. Kaikkien toimialojen liikevaihto jäi vertailussa juuri plussan puolelle: liikevaihto kasvoi 0,3 %.

Parhaiten seudun toimialoista pärjäsivät metalliteollisuus ja rakentaminen, joiden liikevaihdot ovat kasvaneet jo pari vuotta. Loppuvuonna liikevaihto kasvoi eniten metallituotteiden valmistuksessa: lähes 34 % edellisvuoteen verrattuna.

Lastulevytehtaan konkurssi näkyy hyvin puutavaran valmistuksen liikevaihdon kehityksessä. Vuonna 2010 liikevaihto kasvoi yli 35 % edellisestä vuodesta. Vielä alkuvuon-

na 2011 liikevaihto kasvoi, mutta loppuvuonna sitten sukellettiin. Loka-joulukuussa liikevaihto putosi lähes 57 % edellisvuoden loppuneljännekseen verrattuna. Kaikkiin vuonna 2011 puutavaran valmistuksen liikevaihto supistui liki 11 %. Myös toimiala ”puun sahaus ja kyllästys” jäi vähän miinukselle (-2,7 %) edellisvuoden reippaan kasvun jälkeen.

Palvelut ja kauppa jatkavat kasvuaan. Liikevaihdon kasvua selittänee osaksi venäläisten ostosmatkailijoiden ja lomailijoiden määrän lisääntyminen, sillä esimerkiksi tax-free-kauppa kasvoi kymmeniä prosentteja viime vuonna.

Liike-elämä uskoo kasvuun. Siitä esimerkkinä on Kiteen ydinkeskustan rakennustyömaa, johon on nousemassa kerrostalo liike- ja toimistotiloineen sekä asuntoineen. Uusia liiketiloja ei ole rakennettu Keski-Karjalan kunnissa vuosiin. Myös hoi-

tämävireys on näkynyt myös yritysneuvonnan asiakaskunnassa.

Puun sahaus, höyläys ja kyllästys (-13,1%) sekä puutuotteiden valmistus (-11,6%) ovat suurimmat negatiivisen kehityksen toimialat vuoden 2011 viimeisellä puoliskolla. Puu- ja puutuoteollisuuden kausivaihtelut ovat nopeita ja ala on vahvasti suhdanneherkkä sekä vientiriippuvainen.

Tarkastelujaksolla yritysten henkilöstömäärä kehittyi 2,1% ja palkkasumma 4,5%, mitkä molemmat ovat positiivisia signaaleita työllisyyden kehityksen näkökulmasta. Alueen yritykset ovat toistaiseksi saaneet riittävästi työvoimaa rekrytointitarpeisiinsa ja työpaikkakehitys vuoden 2011 osalta on ollut positiivista.

Kaivosteollisuus on tuonut Joensuun seudulle uusia kansainvälisiä toimijoita ja yhteyksiä. Kasvun mahdollisuuksia haetaan Venäjän suunnalta. Ensimmäiset onnistumiset laitetoimituksissa on jo koettu.

Matkailussa eletään suurelta osin venäläisten ansiosta hyvää kautta. Se on heijastanut myös kaupan kasvuun. Lisää kasvua on odotettavissa eri kauppa-liikkeiden Venäjän Karjalassa Josekin siivittämänä toteutettavan tv-markkinoinnin ansiosta.

Yritysten investointihalukkuus osoittaa myös mukavaa kehitystä Joensuun seudulla. Josek oy:n tekemän selvityksen mukaan 40:llä seudun yrityksellä on tulossa yhteensä 110 miljoonan euron investoinnit vuosina 2012-13.

va-alan uusia investointeja on odotettavissa: usean keskikarjalaisen hoiva-alan yrittäjän yhdessä perustama Karelian Kotilot Oy alkaa ensi vuonna rakentaa uutta hyvinvointikeskus KotKontua Kiteen meijerinrannan maisemiin, jos rahoitus järjestyy.

”Parhaiten seudun toimialoista pärjäivät metalliteollisuus ja rakentaminen.”

Yritysten henkilöstö väheni loppuvuonna 2011 yli 3 %, mitä selittää Puhos Boardin konkurssi ja sen myötä lähes 90 suoraan menetettyä teollisuustyöpaikkaa sekä konkurssin seurannaisvaikutukset muissa yrityksissä. Samalla myös palkkasumma väheni yli 4 %. Vientikin jäi miinukselle yli 4 %.

PIELISEN KARJALAN SEUTUKUNNAN KEHITYS	Liikevaihto 1 000 €		Muutos	
	7.-12.2011	7.-12.2010	1 000 €	%
Rakentaminen (tol F)	26 160	21 731	4 430	20,4
Metallituotteiden valmistus (tol 25)	8 238	7 001	1 237	17,7
Hallinto- ja tukipalvelutoiminta, tieteellinen ja tekninen toiminta (tol M+N)	9 024	7 725	1 299	16,8
Metalliteollisuus (tol 24-30)	14 534	13 276	1 257	9,5
Elintarviketeollisuus (tol 10-12)	11 997	11 096	902	8,1
Koulutus sekä terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelut (tol P+Q)	7 111	6 748	363	5,4
Palvelualat yhteensä (tol G-U)	152 690	146 191	6 500	4,4
Tukku- ja vähittäiskauppa (tol G)	103 037	99 078	3 959	4,0
Kaikki toimialat yhteensä (tol A-X)	366 022	361 686	4 335	1,2
Kuljetus ja varastointi (tol H)	16 419	16 275	143	0,9
Jalostus (tol BC+DF)	194 363	197 067	-2 704	-1,4
Koneiden ja laitteiden valmistus (tol 26-27, 28)	3 401	3 479	-79	-2,3
Majoitus- ja ravitsemistoiminta (tol I)	8 684	8 894	-210	-2,4
Teollisuus (tol C)	153 064	157 551	-4 487	-2,8
Kaivostoiminta ja louhinta, teollisuus, energian tuotto ja jakelu (tol BCD)	168 280	175 074	-6 795	-3,9
Puutavaran valmistus (tol 162+310)	4 444	5 028	-584	-11,6
Puun sahaus, höyläys ja kyllästys (tol 161)	51 172	58 897	-7 725	-13,1

JOENSUUN SEUTUKUNNAN KEHITYS	Liikevaihto 1 000 €		Muutos	
	7.-12.2011	7.-12.2010	1 000 €	%
Muiden koneiden ja laitteiden valmistus (tol 28)	185 325	148 946	36 378	24,4
Metalliteollisuus (tol 24-30)	390 272	343 416	46 856	13,6
Metallituotteiden valmistus (tol 25)	118 400	107 749	10 651	9,9
Tieteellinen tutkimus ja tekninen testaus (tol 72, 712)	4 362	4 043	319	7,9
Teollisuus (tol C)	887 069	823 491	63 578	7,7
Puutavaran valmistus (tol 162+310)	39 130	36 335	2 795	7,7
Hallinto- ja tukipalvelutoiminta ym.(tol M+N)	91 758	85 284	6 474	7,6
Tukku- ja vähittäiskauppa (tol G)	746 448	702 942	43 506	6,2
Kuljetus ja varastointi(tol H)	96 918	91 397	5 521	6,0
Rakentaminen (tol F)	286 422	270 571	15 851	5,9
Jalostus (tol BC-DF)	1 266 403	1 202 644	63 759	5,3
Palvelualat yhteensä (tol G-U)	1 182 017	1 122 909	59 109	5,3
Kaikki toimialat (tol A-X)	2 508 725	2 383 900	124 824	5,2
Kaivostoiminta ja louhinta, teollisuus, energian tuotto ja jakelu (tol BCD)	980 453	932 483	47 971	5,1
Koneiden ja laitteiden korjaus, huolto ja asennus (tol 33)	16 580	15 793	788	5,0
Majoitus ja ravitsemustoiminta (tol I)	51 296	49 759	1 537	3,1
Muiden ei-metallisten mineraalituotteiden valmistus (tol 23)	41 562	40 761	801	2,0
Ohjelmistot ja tietopalvelutoiminta (tol 61-63)	67 564	66 742	823	1,2
Elintarviketeollisuus (tol 10-12)	79 018	78 412	607	0,8
Kiinteistöalan toiminta (tol 68)	37 815	37 583	231	0,6
Muovituotteiden valmistus (tol 222)	67 499	67 400	99	0,1
Koulutus sekä terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelut (tol P+Q)	43 767	44 554	-787	-1,8
Puun sahaus, höyläys ja kyllästys (tol 161)	57 898	59 639	-1 741	-2,9
Sähköteknisten tuotteiden valmistus (tol 26-27)	57 207	59 749	-2 543	-4,3

KESKI-KARJALAN SEUTUKUNNAN KEHITYS	Liikevaihto 1 000 €		Muutos	
	7.-12.2011	7.-12.2010	1 000 €	%
Metallituotteiden valmistus (tol 25)	5 428	4 053	1 375	33,9
Rakentaminen (tol F)	63 619	54 559	9 060	16,6
Metalliteollisuus (tol 24-30)	30 464	26 213	4 251	16,2
Koneiden ja laitteiden valmistus (tol 26-27, 28)	21 062	18 431	2 631	14,3
Tukku- ja vähittäiskauppa (tol G)	74 698	70 801	3 897	5,5
Palvelualat yhteensä (tol G-U)	117 551	114 639	2 912	2,5
Kuljetus ja varastointi (tol H)	18 887	18 777	110	0,6
Kaikki toimialat yhteensä (tol A-X)	313 673	312 748	925	0,3
Majoitus- ja ravitsemistoiminta (tol I)	4 770	4 786	-16	-0,3
Jalostus (tol BC+DF)	182 658	184 316	-1 658	-0,9
Puun sahaus höyläys ja kyllästys (tol 161)	28 333	29 134	-801	-2,7
Koulutus sekä terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelut (tol P+Q)	4 636	4 899	-263	-5,4
Teollisuus (tol C)	110 737	117 254	-6 517	-5,6
Kaivostoiminta ja louhinta, teollisuus, energian tuotto ja jakelu (tol BCD)	123 024	131 320	-8 295	-6,3
Hallinto- ja tukipalvelutoiminta, tieteellinen ja tekninen toiminta (tol M+N)	7 779	8 921	-1 142	-12,8
Puutavaran valmistus (tol 162+310)	13 150	20 904	-7 754	-37,1

Metallissa kovia kasvulukuja

Maakunnan liikevaihdon ja viennin kasvua siivitti metalliteollisuuden myönteinen kehitys. Vuoden 2011 loppuvuoden kovimmat kasvuluvut kirjattiin metalliteollisuudessa ja erityisesti koneiden valmistuksessa. Sekä liikevaihto että vienti kasvoivat metalliteollisuudessa lähes 14 % vuodentakaisesta. Vuoden toisella puoliskolla metalliteollisuus kiilasi maakunnan merkittävimmäksi vientialaksi ohi puun jatkojalostuksen.

Liikevaihdon osalta vuoden 2011 viimeinen kvartaali oli kaikkien aikojen paras metalliteollisuudessa. Koko vuoden luvutkin ovat palanneet jo taantumaa edeltävälle tasolle.

Toipuminen syvästä taantumasta on näkynyt mukavana kasvuna myös henkilöstömäärässä. Se on kasvanut kesästä 2010 lähtien.

Metalliteollisuuden hyvistä kasvuluvuista huolimatta on kuitenkin huomioitava eräs fakta: Vaikka liikevaihto oli maakun-

nassa vuoden lopussa korkeampi kuin koskaan, vienti ei vielä yllä lamaa edeltävään tasoon. Sama huolestuttava ilmiö on nähtävissä koko Suomen vientiteollisuudessa, Suomen vientikilpailukyky on selvästi heikompi kuin ennen lamaa.

Heikoimmin metalliteollisuuden toimialoista meni loppuvuodesta 2011 sähkötekniisten laitteiden valmistuksessa, jonka liikevaihto pieneni vuodentakaisesta. Euroopan ja länsimaiden rahoituskriisin pitkittymisen seurauksena alan yritykset ovat joutuneet sopeuttamaan toimintaansa vähentyneeseen kysyntään. Ennakoitu maailmantalouden elpyminen voi puolestaan vahvistaa metalliteollisuuden näkymiä ja lisätä investointihyödykkeiden kysyntää.

Metallialan kasvun edellytyksenä jatkossa on ketterä uusiutuminen ja kasvuhakuisuus uusia markkinoita valtaamalla. Omien tuotteiden kehittäminen ja ratkaisujen tarjoaminen asiakkaille korostuvat.

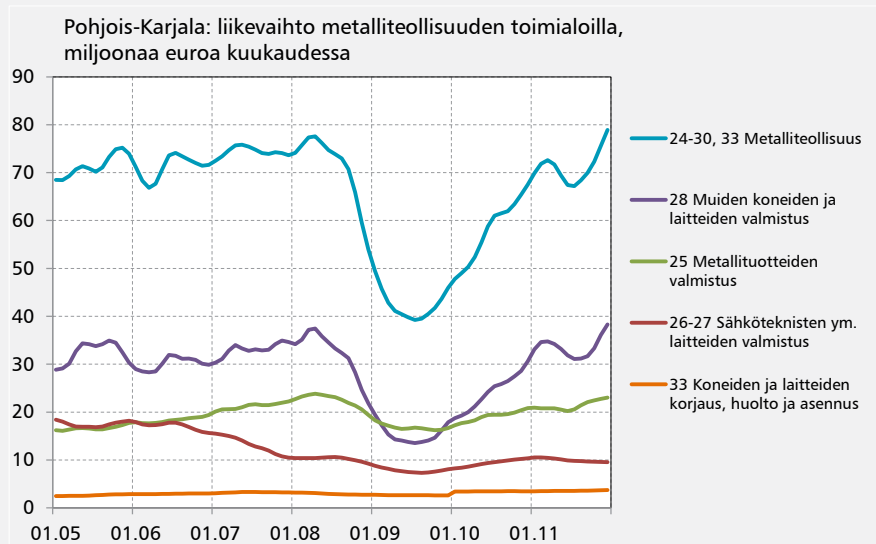

Metalliteollisuuden toimialojen liikevaihto

Metalliteollisuus vuonna 2011

(TOL 24-30,33)

- Liikevaihto + 23,6 %
- Vienti + 26,1 %
- Henkilöstömäärä + 14 %

Muiden koneiden ja laitteiden valmistuksessa (28) kirjattiin tämänkertaisen talouskatsauksen kovimmat kasvulukemat niin liikevaihdossa (23,5 %) kuin henkilöstömäärässä. Toimiala on metalliteollisuuden toimialoista liikevaihdoltaan selvästi suurin maakunnassa. Alan tulevaisuudenuskosta maakunnassa kertoo sekin, että viime

vuonna ylivoimaisesti eniten alan yritystykä myönnettiin maan ELY-keskuksista Pohjois-Karjalassa (Toimialapäälliköiden rahoitusnäkökymykset 2012).

Lamavuosi 2009 oli toimialalla surkea. Suhdannekäännö ajottui vuoden 2010 alkuun ja siitä lähtien liikevaihto on ollut jyrkässä kasvussa. Alan henkilöstömäärä laski

jyrkästi vielä vuonna 2009, mutta kääntyi reippaaseen kasvuun loppuvuodesta 2010. Vuonna 2011 henkilöstömäärän nousu jatkui voimakkaana, vaikka kasvuvauhti hieinan hiipuikin vuoden edetessä. Viimeisellä neljänneksellä henkilöstömäärä kasvoi 14,4 %, koko vuoden aikana henkilöstömäärä kohosi yli neljänneksen vuodesta 2010.

Metallituotteiden valmistuksen (25) liikevaihto kohosi vuonna 2011 Pohjois-Karjalan maakunnassa 11,5 %, kun koko maan tasolla kasvua kertyi 14 %. Metallituotteiden valmistuksen henkilöstömäärä kasvoi lähes 10 % vuonna 2011.

Metallituotteiden valmistuksen vientiliikevaihto on ollut hyvin maltillisessa kasvussa aina vuoden 2010 alkupuolelta saakka. Vientiliikevaihdon kasvu jäi kolmeen prosenttiin vuoden 2011 heinä-joulukuussa. Neljännesvuositasolla tarkasteltuna vientiliikevaihdossa tapahtui itse asiassa notkahdus heinä-syyskuussa (-4,6 %), mutta viimeisellä neljänneksellä kasvua kertyi jälleen 10,3 % vuotta aiemmasta.

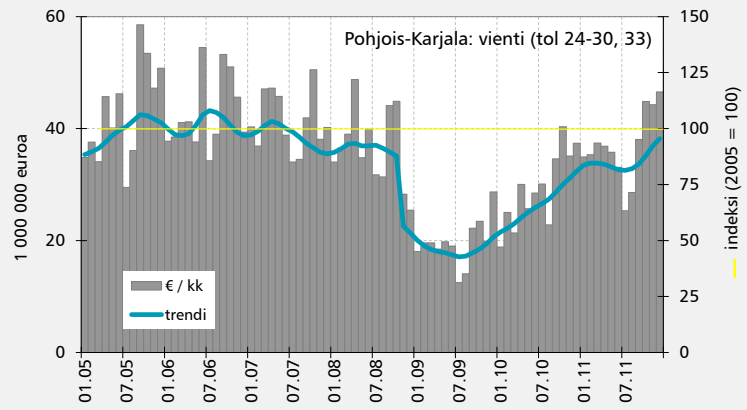
Sähkötekniikan laitteiden valmistuksen (26–27) suhdannenäkymät kirkastuivat vuoden 2010 aikana. Ripeä kasvu jatkui vuoden 2011 tammi-kesäkuussa liikevaihdon kasvaessa viidenneksen vuodentakaisesta vastinajankohdasta. Vuoden kolmannella neljänneksellä kasvu taittui ja liikevaihto kääntyi reilun prosentin laskuun. Viimeisellä neljänneksellä laskua kertyi jo 7 %. Vuositasolla tarkasteltuna toimialan

liikevaihto nousi viime vuonna 6,2 % hyvän alkuvuoden ansiosta. Koko maan tasolla kehitys oli maakunnan tasoa hitaampaa, liikevaihdon supistuessa 2,3 % vuoteen 2010 verrattuna.

Sähkötekniikan laitteiden valmistuksen henkilöstömäärän alkuvuoden pirteä kehitys ei enää jatkunut vuoden 2011 viimeisellä neljänneksellä, sillä henkilöstömäärä supistui peräti 9,2 %.

Koneiden ja laitteiden korjauksen, huollon ja asennuksen (33) toimialalla liikevaihto kasvoi lähes neljä prosenttia loppuvuonna 2011. Jyrkkä käänne parempaan tapahtui jo vuoden 2010 alkupuolella, sillä vuodelle 2010 kirjattiin lähes kolmanneskasvu lamavuodesta 2009.

Metalliteollisuuden vienti

Muovialan näkymät hiipuivat loppuvuodesta

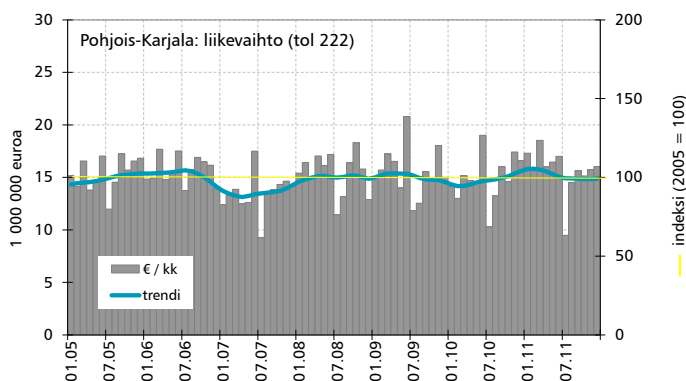
Muovituotteiden valmistuksen (222) liikevaihto kehittyi alavireisesti loppuvuonna 2011, liikevaihto putosi kaksi prosenttia edellisvuodesta. Vielä tammi-kesäkuussa liikevaihto kohosi 11,7 %. Myös vienti kääntyi laskuun (2,9 %).

Muovituotteiden valmistuksen toimialalla vienti on kehittynyt hyvin vaihtelevasti. Viennin kehitys kääntyi laskuun vuoden 2010 alussa ja koko vuonna laskua kirjattiin 5 %. Toimialan viennin näkymät kirkastuivat viime vuoden alkupuolella, kun tammi-kesäkuun kasvuksi kirjautui 13,7 %. Toisella vuosipuoliskolla kehitys kääntyi kui-

tenkin jälleen alavireiseksi. Viime vuonna vientiliikevaihto kasvoi 5,2 % alkuvuoden myönteisestä kehityksestä johtuen.

Henkilöstömäärä supistui talouskriisin myötä vuonna 2009 ja oli loivassa laskussa vielä vuonna 2010 (1,1 %). Tehtyjen henkilötyövuosien määrä kääntyi kasvuun jo vuoden 2010 viimeisellä neljänneksellä (9,0 %) ja kasvu jatkui vuoden 2011 syksyyn saakka. Vuoden 2011 viimeisellä neljänneksellä muovituotteiden valmistuksen kokopäiväisesti työskentelevien työntekijöiden määrä kuitenkin supistui 2,1 %.

Muovituotteiden valmistuksen liikevaihto

Jarno Turunen
aluekehityspäällikkö
Pohjois-Karjalan maakuntaliitto

Uusiutuvasta energiasta lisää liikevaihtoa ja työllisyyttä

Pohjois-Karjalan ilmasto- ja energiaohjelma 2020 hyväksyttiin syksyllä 2011. Ohjelmaperusteista kehittämistyötä on maakunnassa tehty bioenergiasaralla jo parinkymmenen vuoden ajan. Ohjelmat ovat osoittaneet maakunnan vahvan tahtotilan kehittää metsäalalle ja laajemmin uusiutuvalla energia-alalle uutta liiketoimintaa ja osaamista. Uusiutuvan energian osuus maakunnan energian loppukulutuksesta onkin kansallisesti korkea 64 %. Uusiutuva energia on yli 80 % osuudella bioenergiaa, lähinnä puuenergiaa. Vaikka uusiutuvasta energiasta lähes puolet on Enocellin mustalipeää, se ei himmennä sitä tosiasiaa, että Pohjois-Karjalassa käytetään merkittävästi myös muita bioenergiälähteitä.

Bioenergiaklusteri tai paremmin uusiutuvan energian klusteri on ollut vahvassa kasvussa. Usein kysytäänkin ohjelmien vaikuttavuuden perään. Uusiutuvan energian sektorilla on tehty maakuntaliiton toimesta systemaattista vaikuttavuuden arviointia alan kehittymisestä, ja tulokset puhuvat puolestaan. Kysely uusiutuvan energia-alan yrityksille sekä koulutus- ja tutkimuslaitoksille on toteutettu vuosina 2004, 2008 ja 2010. Uusiutuvan energia-alan työllisyys on kasvanut vuodesta 2004 vuoteen 2010 kaikkiaan 60 % ja samaan aikaan alaan liittyvä liikevaihto peräti 135 %. Vuonna 2010 alan laskettiin työllistävän suoraan noin 1300 henkilötyövuotta ja liikevaihtoa alalla oli hieman reilut 200 miljoonaa euroa. Suurin liikevaihdon kasvu on tapahtunut bioenergiaan liittyvien koneiden ja laitteiden valmistuksessa. Työllisyyden myönteisessä kehityksessä laitevalmistuksen lisäksi erityisesti metsäenergian korjuun, kuljetuksen ja käytön eli logistiikan osuus on kasvanut vahvasti.

Ilmasto- ja energiaohjelman 2020 visio on "Pohjois-Karjala on hiilineutraali, uusiutuvan energian tuotannoltaan yliomavarainen maakunta, jossa fossiilista öljyä ei käytetä energiantuotannossa". Kunnianhimoiseltakin kuulostavan ohjelman toteuttamiseksi tarvitaan sekä suuria hankkeita ja investointeja että samalla myös pieniä toimintatavan muutoksia arkipäivässä. Ohjelmat ovat itsessään pelkkää paperia, mutta niiden taustalla olevat organisaatiot ja yritykset muodostavat sellaisen pääoman, jonka pohjalta maakunnassa on kaikki mahdollisuudet edetä.

Nyt on jälleen aika etsiä yhteisiä uusia kokonaisvaltaisia säveliä kehittämiseen. Pohjois-Karjalan bioenergianeuvoannon käynnistyminen Suomen metsäkeskuksen, Pohjois-Karjalan ELY -keskuksen ja Pohjois-Karjalan maakuntaliiton johdolla yhdessä muiden tahojen kanssa on ehdottomasti tällainen esimerkki. Jäljestäpäin kuuluu!

Fossiiliselle öljylle ei – bioöljylle kyllä!

Pohjois-Karjalan visiona on öljyvapaa maakunta. Tavoitteelle hieman hymyiltiin energia-alan asiantuntijoiden keskuudessa vielä muutama vuosi sitten. Uusiutuvan energia-alan toimijat ja maakunnan päättäjät kuitenkin uskoivat kovan tavoitteen olevan mahdollista. Ajatus öljyvapaasta maakunnasta sisällytettiin Pohjois-Karjalan maakuntasuunnitelmaan 2030.

Mitä öljyvapaudella sitten tarkoitetaan? Sillä tarkoitetaan ensinnäkin fossiilisesta lämmitysöljystä vapaata maakuntaa, jossa lämmitys perustuu lähes täysin uusiutuviin energialähteisiin. Toiseksi sillä tarkoitetaan pidemmällä aikatahtäyksellä myös vaihtoehtoisilla uusiutuvilla energialähteillä toimivaa liikennettä.

**“Fortumin bioöljy-
tuotanto on noin
50 miljoonaa litraa
vuodessa.”**

Tavoitteen asettamisesta on kulunut nyt noin kolme vuotta ja tahtomisen ja tekemisen suunta osoittaa vahvasti eteenpäin. Pohjois-Karjalan ilmasto- ja energiaohjelma 2020 valmistui noin vuosi sitten ja siinä kirjattiin jatkoaskeleet öljyvapauden toteuttamiselle. Käytännössä tavoite merkitsee vuoden 2020 mennessä noin 65 miljoonan fossiilisen öljylitran vuosittaisen käytön korvaamista uusiutuvilla energialähteillä. Samalla puhutaan noin 65 miljoonasta eurosta, joka muutoin maksetaan lämmön hintana maakunnasta ulos vuosittain.

Keskeisenä energialähteenä öljyvapaan maakunnan tavoitteen saavuttamisessa on nähty olevan maakunnan metsäenergiareсурssit. Puuta voidaan käyttää lämmityksessä monessa eri muodossa, pilkkeiden, pellettien ja hakkeiden lisäksi jalostetuimmillaan muun muassa erilaisina bioöljyinä ja -vahoina.

Tässä mielessä Pohjois-Karjalassa on saatu talven aikana kuulla kiintoisia investointiuutisia. Fortum on päättänyt rakentaa noin 30 miljoonaa euroa maksavan bioöljylaitoksen Joensuuhun. Toiminnassa laitoksen tulisi olla jo syksyllä 2013. Investoinnin

kiinnostavuutta lisää se, että tuotanto on ensimmäinen teollisen mittakaavan laitos, jossa bioöljyn tuotanto on kytketty kiinteästi voimalaitoksen yhteyteen. Tärkeää investoinnissa on myös se, että Fortumin ajatuksena on käyttää bioöljyn tuotannossaan pääasiassa kotimaista puuperäistä raakaainetta, kuten metsätähdehaketta. Kaiken kaikkiaan tuotannon arvioidaan tarvitsevan noin 250 000 k-m³ näitä puuraaka-aineita. Työpaikkoja on arvioitu tulevan 60-70 kpl logistiikkaan, hankintaan ja itse laitokselle.

Lähtökohtaisesti Pohjois-Karjala on erittäin hyvissä asetelmissa. Maakunnan kokonaisenergiankäytöstä noin 64 % perustuu uusiutuviin energianlähteisiin, lämmössä ja sähkössä noin 73 %. Käytännössä kaikki maakuntamme kuntakeskukset ja suurimmat taajamat lämpiävät pääosin puuenergiasta perustuvalla kaukolämmöllä. Öljyä käytetään kuitenkin kaukolämmön tuotannossa kulutushuippujen tasaajana sekä erilaisten huoltoseisokkien aikana kesällä. Kiinteistökohtaisessa lämmityksessä Pohjois-Karjalassa lasketaan olevan vielä noin 7 500 kohdetta, jotka käyttävät fossiilista öljyä päälämmitysmuotonaan. Suunta lämmitysöljyn käytössä on kuitenkin alaspäin ja samaan aikaan metsäenergiassa ylöspäin.

Fortumin bioöljytuotanto on noin 50 miljoonaa litraa vuodessa. Tuotantolaitoksesta tuleva bioöljy voi korvata sellaisenaan raskasta polttoöljyä. Tuotannon mittakaavasta kertoo jotakin se, että sillä voitaisiin korvata kokonaan maakunnan raskaan polttoöljyn käyttö (noin 40 miljoonaa litraa vuodessa) ja lisäksi viedä valmista tuotetta noin 10 miljoonaa litraa maakunnan ulkopuolelle. Tuotannon ohessa tulee lisäksi lämpöä ja sähköä, varmasti myös tutkimusta ja mitä erilaisimpien sivuvirtojen hyödynnyistä liiketoiminnallisesti.

Kaikella syyllä voidaan sanoa kyllä bioöljylle ja pikku hiljaa ei fossiiliselle lämmitysenergialle. Sama kehityssuunta on myös liikenteen energialähteissä edessä. Liikennebiokaasuun ja sähköautoiluun liittyviä hankkeita on maakunnassa jo olemassa ja aika näyttää miten nopeasti näillä sektoreilla edetään. Veikkaan että nopeasti.

Pasi Pitkänen
maakuntasuunnittelija
Pohjois-Karjalan maakuntaliitto

Rakentamisessa vielä hyvä kasvukausi

Rakentamisen toimialalla (F) vuonna 2009 alkanut liikevaihdos pudotus pysähtyi vuoden 2010 alussa. Kehitys jatkui myönteisenä viime vuoden aikana, alkuvuonna lähes 12 % ja heinä-joulukuussa edelleen 8,1 %. Huolestuttava havainto on, että viimeinen vuosineljännes hytyi vain 4,4 % kasvuun, mikä antaa viitteitä tämän vuoden kehityksestä. Vuositason luvut näyttivät vielä hyviltä, maakunnassa alan liikevaihdon kasvussa ei päästy aivan valtakunnan hie-man yli 11 % vauhtiin, mutta hyviin 9,5 % lukemiin kuitenkin.

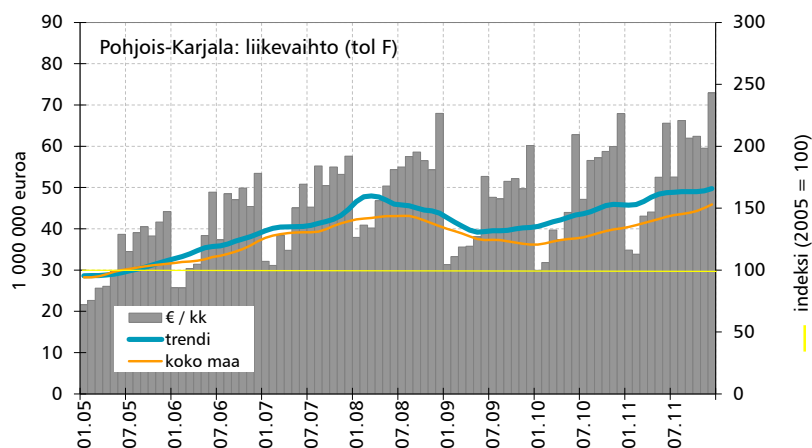
Liikevaihdon kasvun mukaisesti myös henkilöstömäärän kehitys oli viime vuona myönteistä. Koko vuonna henkilöstömäärään tuli lisäystä 4,6 %.

Vuosituhaten alussa vuotuinen liikevaihto rakennusalaalla Pohjois-Karjalassa oli n. 294 miljoonaa euroa ja vuonna 2005 jo n. 402 miljoonaa. Viime vuonna liikevaihto oli kohonnut n. 650 miljoonaan euroon, mikä on 2000-luvun ennätys. Pelkästään jälkimmäinen vuosipuolisko oli suuruudeltaan n. 376 miljoonaa euroa.

Tilastokeskuksen rakentamisen toimialakatsauksen (IV/2011) mukaan valtakunnan tasolla uudisrakentamisen määrä kasvoi maltillisesti viime vuoden lopulla. Reilun kahden prosentin kasvu muodostui pääasiassa teollisuus-, varasto- ja toimistorakentamisesta. Sen sijaan asuinrakentamisen vo-lyymin kasvu oli vuoden 2010 pyrhdyk-sestä hiipunut lähes tyystin. Koko raken-nusalan työllisyyskehitys on suhteellisen tasaista, mutta kohentunut selvästi maa-ja vesirakennusalaalla.

Rakentamisen liikevaihto

Sahat soivat alavireisesti

Puun sahaus, höyläyksen ja kyllästyksen toimialalla (161) liikevaihto kasvoi vielä vuonna 2010 ripeästi. Suotuisa kehitys jatkui viime vuoden alkupuolella, mutta viimeisellä neljänneksellä käännyttiinkin 16,8 % laskuun. Koko vuoden kasvu jäi reiluun 2 %.

Syyspuolella alan liikevaihto oli n. 138 miljoonaa euroa ja koko viime vuoden kokonaissaldo lähes 300 miljoonaa.

Muutaman vuoden kestänyt viennin alavireinen kehitys pysähtyi 2010, kun viennin arvo nousi tuntuvat 40,5 %. Vientiliikevaihto kehittyi myönteisesti viime alussa, mutta viimeisellä neljänneksellä kasvu taittui 20,3 % laskuun. Koko vuonna vientiliikevaihdon kasvu jäi 2,8 %.

Henkilöstömäärän osalta viime vuosi alkoi pirteällä 11,4 % kasvulla. Jälkimmäisellä vuosipuolikkaalla kasvua kertyi enää vajaa 3 %. Hälyttävänä voi pitää viimeisten kuukausien signaalia, loka-joulukuussa käännyttiin liki 6 % laskuun.

Puutavaran valmistuksessa kasvu sakkasi

Puutavaran, puutuotteiden sekä huonekalujen valmistuksen toimialalla (162+310) liikevaihto kehittyi suotuisasti vuoden 2010 aikana, kun kasvuksi summautui lähes 16 %. Liikevaihdon nousu jatkui vielä nopeampana viime vuoden alkupuolella. Toisella vuosipuoliskolla kasvu sakkasi rajusti liikevaihdon vajotessa 8,9 %, näin koko vuoden kasvu jäi hieman yli 3 %.

Vuoden 2010 huippukasvuprosentit olivat kuluvan vuosituhaten ennätyslukuja. Kuitenkin absoluuttisina liikevaihtolukuina vuosi 2000 on ollut paras 164 miljoonalla. Viime vuoden liikevaihto alalla oli 125 miljoonaa.

Toimialalla viennin kasvuksi summautui vuonna 2010 yli 27 %. Kehitys jatkui edelleen nousujohteisena viime vuoden alkupuolella, mutta toisella vuosipuoliskolla kehitys selvästi hidastui, viennin arvon laskiessa hienoiset 0,4 %. Vuositasolla päästiin

kuitenkin hyvään 13,5 % kasvuun. Euroina vienti oli n. 60 miljoonaa.

Henkilöstömäärä oli kovassa laman jälkeisessä laskussa vuoden 2010 alussa, mutta loppuvuodesta menttiin jo lähes nollamuutoksella. Viime vuosi käynnistyi yltyöoptimistisesti henkilöstömäärän voimakkaalla 23 % kasvulla. Toisella vuosipuoliskolla kasvuvauhti rauhoittui, mutta oli edelleen hyvällä tasolla, kun heinä-joulukuussa puutavaran valmistuksen henkilöstömäärä kasvoi 9,7 %, jolloin koko vuoden kasvu oli peräti 16,1 %.

Rauno Jussila
viestintäpäällikkö
Pohjois-Karjalan maakuntaliitto

Kivialan haasteet ennallaan

Tuoreimpien yritystilastojen perusteella koko maan kivituoiteiden valmistuksen liikevaihdosta yli 30 % syntyi Pohjois-Karjalassa vuonna 2010. Myös alan työpaikoista lähes kolmannes sijaitsi maakunnassa. Kivituoiteita valmistavia yrityksiä on maakunnassa 25 ja tunnetuimmat tuotteet ovat vuolukiviset tulisijat.

Kivituoiteiden valmistuksen toimialan (237) kehitys on ollut viime vuodet alavireistä. Liikevaihdolla mitattuna toimialan huippu ajoittuu vuoteen 2006, jolloin maakunnan kivituoiteollisuuden liikevaihto ylitti 75 milj. euroa. Liikevaihdon huipputasosta on tultu kolmannes alaspäin ja viime vuonna liikevaihto jäi alle 50 milj. euroon. Toimialan liikevaihto putosi vuonna 2009 lähes neljänneksen, jonka jälkeen liikevaihdon pienenemisvauhti on rauhoittunut: vuonna 2010 -4,5 % ja 2011 -3,3 % edeltävän vuoden tasosta. Viime vuoden kehitys oli toimialalla kaksijakoista: neljännesvuosissa 1. ja 3. kvartaali olivat niukasti paremmat, kuin vuonna 2010, kun taas 2. ja 4. jäivät edeltävän vuoden vastaavista ajankohdista. Vuoden 2011 viimeisenä neljänneksenä kivituoiteiden valmistuksen liikevaihto jäi 7,4% ja kokonaisuutena jälkimmäinen vuosipuolisko 3,5 % edeltävän vuoden tasosta.

Kivituoiteiden valmistuksen toimialan kehitykseen on vaikuttanut vahvasti vien-

timarkkinoiden veto. Viime vuonna Pohjois-Karjalan kivialan yritysten liikevaihdosta 43 % (yli 21 milj. euroa) tuli viennistä. Kivituoiteiden viennin huippuvuosi oli 2006, jolloin toimialan liikevaihdosta 58 % tuli viennistä ja euroina viennin arvo oli kaksinkertainen (43,3 milj. euroa) viime vuoteen verrattuna. Kivituoiteiden valmistuksen viennin arvo on tippunut joka vuosi viimeiset viisi vuotta ja suurin pudotus tapahtui jo vuonna 2007. Viime vuonna kivituoiteiden viennin arvo laski 1,8 % edellisestä vuodesta ja lasku ajoittui vuoden viimeiseen neljännekseen, jolloin vienti laski 10,3 %.

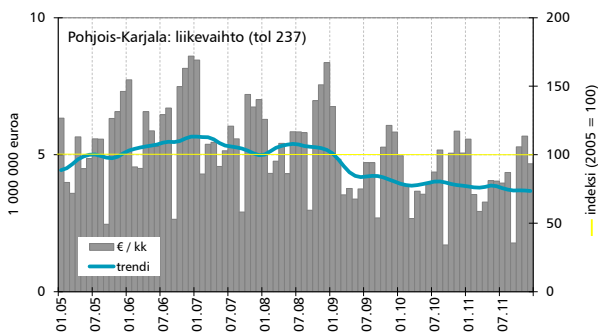
Osittain viennin arvossa tapahtunut pudotus on korvannut kotimarkkinoiden vakaampi kehitys. Viime vuosikymmenen puolivälin jälkeen ainoastaan vuosina 2009 ja 2011 kivituoiteiden kotimarkkinoiden arvo laski, muutoin kehitys on ollut positiivista. Viime vuonna kotimarkkinoiden kysyntä jäi edeltävän vuoden tasosta ja liikevaihto putosi 4,5 %.

Yleinen talouden epävarmuus ja ennakointu hitaan kasvun jakso Euroopassa vaikuttavat kivituoiteiden valmistuksen näkymiin. Kivituoiteilla on hyvä maine ekologisina ja pitkäikäisinä tuotteina, mikä tukee niiden käytön laajenemista tulevaisuudessa. Maakunnan kivituoiteollisuuden vahvuus on korkea osaaminen yhdistettynä hyvälaatuiseen raaka-aineeseen.

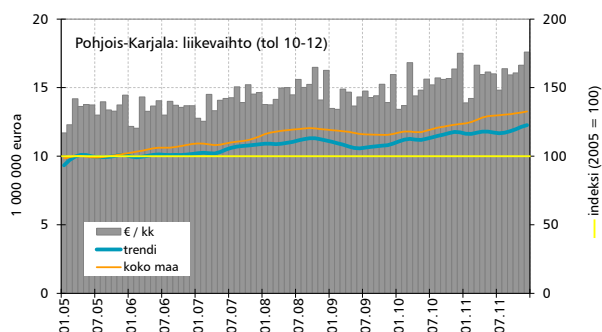
Tuukka Arosara
projektipäällikkö

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto

Kivialan liikevaihto

Elintarviketeollisuuden liikevaihto

Ruoan myynti jämähti

Elintarviketeollisuus (10-12). Elintarviketeollisuuden valmistuksen liikevaihto kääntyi lähes 7 % kasvuun vuoden 2010 aikana. Liikevaihdon kasvu jatkui viime vuonna maltillisella 3 % vuosivauhdilla. Kasvu on hidasta verrattuna valtakunnalliseen vauhtiin, sillä koko maan tasolla alan liikevaihto kohosi yli 7 %. Toinen negatiivinen signaali oli, että loppuvuodesta maakunnallinen kehitys oli enää reilun prosentin luokkaa.

Henkilöstömäärän osalta viime vuosi alkoi reippaalla kasvulla tehtyjen henkilötyövuosien määrän noustessa lähes kymmenellä prosentilla. Kolmannella neljänneksellä alkuvuoden hyvä kasvu pysähtyi ja henkilöstömäärä pysyi lähes edellisvuoden vastaavan ajanjakson tasolla. Vuoden viimeisellä neljänneksellä henkilöstömäärä laski 2 %. Alkuvuoden voimakas kasvu kuitenkin piti koko vuoden trendin myönteisenä, sillä henkilöstömäärä nousi hieman yli 3 %.

Pohjois-Karjala on perinteikäs leipomo-maakunta. Leipomoteollisuus on toimipaikkojen ja työpaikkojen määrällä mitattuna elintarviketeollisuuden suurin alatoimiala sekä Pohjois-Karjalassa että koko Suomessa. Noin kolmannes maakuntamme elintarvikealan yrityksistä on leipomoita. Sektorilla on erikoisia toimijoita käsityövaltaisista pienleipomoista, muutaman hengen työllistävästä kotileipomoista, keskisuuriin ja suuriin pitkälti automatisoituihin teollisuusleipomoihin.

Maakunnan leipomot vastaavat paikalliseen kysyntään, minkä lisäksi monet maakunnan tuotteet ovat erittäin kattavassa valtakunnallisessa jakelussa.

Leipomoteollisuuden tilanne on monella tapaa haastava. Kilpailutilanne jatkuu kireänä ja lisäksi jotkut kulutustrendit suosivat hiilihydraattien vähentämistä. Maakunnan leipomoyritykset ovat pyrkineet vastaamaan haasteeseen mm. kehittämällä uusia leipomotuotteita kuten karppausleipiä.

Rauno Jussila
viestintäpäällikkö
Pohjois-Karjalan maakuntaliitto

Kauppa kävi edelleen hyvin

Kauppan toimialan (G) liikevaihdon kasvuvauhti pienentyi useimpien muiden alojen tapaan vuoden 2011 jälkipuoliskolla. Kaupan kasvun hidastumista osattiin ounastella jo viime syksynä, tähän nähden muutos ei lopulta ollut kovin suuri. Tammi-kesäkuussa kasvua kertyi 8,5 % ja heinä-joulukuussa edelleen 5,9 % vuodentakaisin vastaaviin ajankohtiin verrattuna. Kaupan liikevaihdon mittaluokka on niin huomattava, että alalta kertyi lähes 40 % Pohjois-Karjalan kaikkien toimialojen liikevaihdon kasvusta.

Koko vuoden osalta kaupan liikevaihdon kasvuksi Pohjois-Karjalassa kirjautui 7,1 %, kun koko maan tasolla kasvu oli hieman ripeämpää (8,1 %). Kasvu jäi jonkin verran jälkeen myös maakunnan vuoden 2010 luvusta (7,7 %). Vuosi 2010 oli kuitenkin ollut talouden elpymisen ansiosta poikkeuksellinen, ja tuo poikkeus pois lukien viime vuoden kasvuvauhti ylittikin kaikkien muiden 2000-luvun vuosien kasvun.

Pohjois-Karjalan seutukunnista kaupan liikevaihdon kehitys oli vuonna 2011 vahvinta Joensuun seudulla (7,7 %). Luvut olivat kuitenkin hyviä myös Pielisen Karjalassa, jossa liikevaihto kasvoi 4,5 % ja Keski-Karjalassa, jossa kasvu oli 5,4 %. Kaupan alan liikevaihdon kasvuluvut olivat maakunnan jokaisessa seutukunnassa vuosituhanen toiseksi parhaita.

Vaikka kaupan liikevaihto oli kääntynyt taantuman jälkeiseen kasvuun jo vuoden 2010 alussa, henkilöstömäärän kehitys jäi vuonna 2010 vielä 2,6 % pakkaselle. Vuonna 2011 kaupan henkilöstömäärä kuitenkin lisääntyi selvästi. Vaikka tahti loppuvuonna hieman hidastui, koko vuoden henkilöstömäärän kasvuksi muodostui 3,6 %.

Kaupan kehityksessä näkyy yhtenä osatekijänä tax free -myynti, joka viime vuonna kasvoi Joensuussa 67 %:n vuosivauhtia. Tämän vuoden tammi-maaliskuussa kasvu oli 45 %. Luku on 15 suurimman tax free -kaupan paikkakunnan joukossa toiseksi kovin. Voimakkaan kasvun ansiosta Joensuu on noussut tax free -kaupan volyymissa maan neljänneksi suurimmaksi kaupungiksi.

Liike-elämän palvelujen kasvu jatkui

Laajaan, useita alatoimialoja kattavaan luokkaan kuuluu kaksi päätoimialaa (M+N). Pääluokka M kattaa ammatillisesti, tieteellisesti ja teknisesti erikoistuneet toiminnot, jotka vaativat korkeatasoista osaamista. Pääluokka N puolestaan kattaa liike-elämän yleiset rutiiniluonteiset ja useimmiten lyhytkestoiset tukipalvelut.

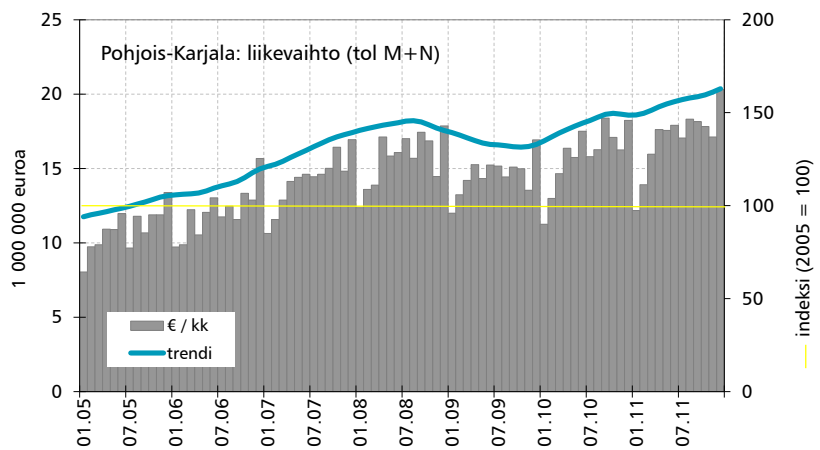
Toimialaryhmän liikevaihto kasvoi varsin tasaisesti vuoden 2011 aikana, neljännesvuosimuutosten vaihdellessa 6,1 ja 8,1 %:n välillä neljänneksittäin. Vuositasolla tarkasteltuna toimialan liikevaihto kohosi noin 7 % vuoteen 2010 verrattuna.

Alan henkilöstömäärän alkuvuoden hyvä nousuvire hidastui hieman vuoden

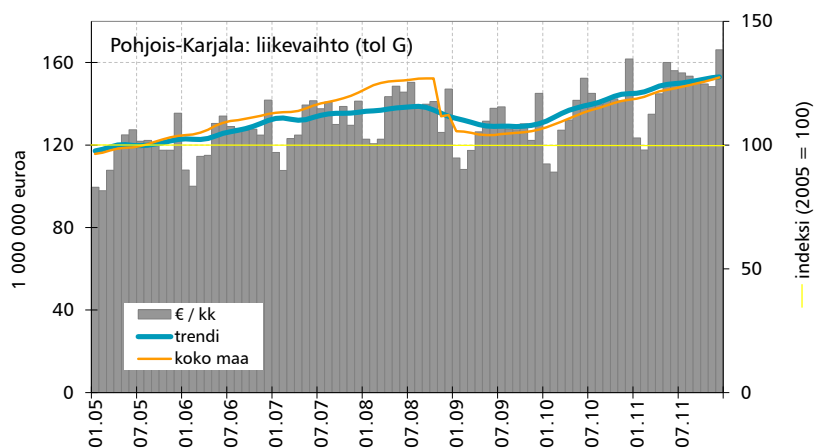
mittaan. Heinä-syyskuussa henkilöstömäärä kohosi 4,1 % ja vuoden viimeisellä neljänneksellä 3,4 %. Koko vuoden 2011 kasvuksi muodostui 4,6 %.

Pielisen Karjalassa liikevaihdon kasvu oli vahvaa koko vuoden, kasvua kertyi 14,4 % edellisvuoteen nähden. Kasvu oli voimakainta vuoden kolmannella neljänneksellä (18,1 %). Joensuun seudulla alan liikevaihdon kehitys oli tasaista, molempien vuosipuoliskojen liikevaihdon kasvuprosentti oli 7,6. Keski-Karjalassa liikevaihto puolestaan kehittyi alavireisesti jäädessä koko vuonna 7,9 % pakkasen puolelle edelliseen vuoteen verrattuna.

Liike-elämän liikevaihto

Kauppan alan liikevaihto

Kimmo Niiranen
maakunta-asiamies
Pohjois-Karjalan maakuntaliitto

Kiinteistöala maltillisessa kasvussa

Kiinteistöalan (L) liikevaihdon kehitys on ollut 2000-luvulla varsin myönteistä, joskin aivan viime vuosina kasvuluvut ovat olleet pieniä. Toimialan kehitys jatkui maltillisena myös vuoden 2011 aikana. Tammi-kesäkuussa alan liikevaihto nousi Pohjois-Karjalassa 3 % ja heinä-joulukuussa edelleen 2 % edellisen vuoden vastaavista ajankohdista.

Neljännesvuositasolla tarkasteltuna liikevaihto kehittyi myönteisimmin vuoden kolmannella neljänneksellä (4,9 %) ja hitaimmin puolestaan viimeisellä neljännek-

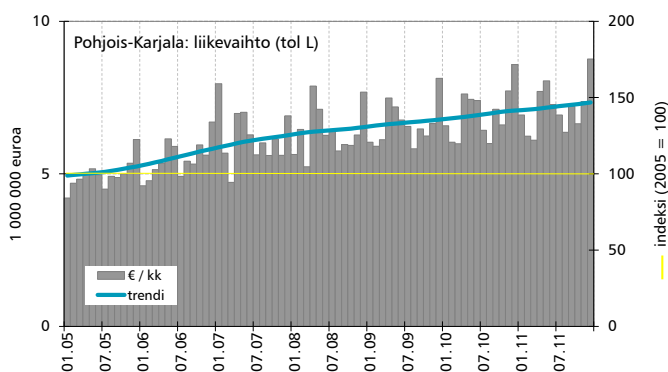
sellä (-0,6 %). Koko vuoden 2011 kasvu maakunnassa (2,5 %) oli alle puolet valtakunnallisesta lisäyksestä (5,1 %).

Kiinteistöalan toiminnan henkilöstömäärän hienoinen kasvu kääntyi vuoden 2010 jälkipuoliskolla pieneksi laskuksi. Viime vuonna kiinteistöalan toiminnan henkilöstömäärä näyttäisi lähteneen jyrkkään laskuun. Vuoden alkupuoliskolla laskua kertyi yli 20 %, ja supistuminen jatkui voimakkaana heinä-joulukuussa laskun ollessa yli 15 %. Vuositasolla alan henkilöstömäärä

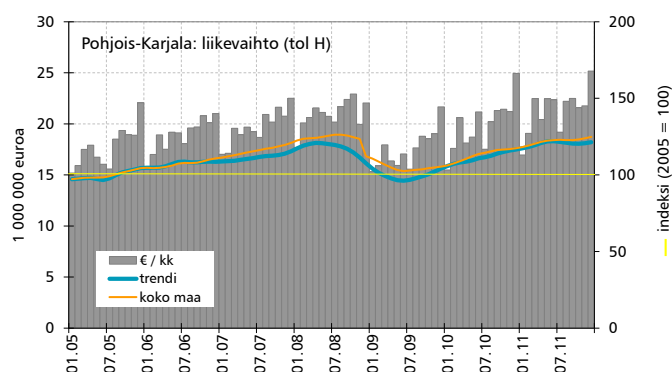
laski 17,7 %. Henkilöstömäärän osalta lukujen kehityksen taustalla on kuitenkin yksittäistä yritystä koskeva tilastointikäytännön muutos. Näiltä osin tiedot eivät välttämättä anna täysin oikeaa kuvaa toimialan todellisesta kehityksestä.

Kimmo Niiranen
maakunta-asiamies
Pohjois-Karjalan maakuntaliitto

Kiinteistöalan liikevaihto

Kuljetusten liikevaihto

Kuljetusten hyvä vauhti jarrutti loppuvuodesta

Kuljetuksen ja varastoinnin toimialan (H) vuonna 2010 alkanut liikevaihdon nopea kasvu jatkui kymmenen prosentin tuntumassa viime vuoden kolmella ensimmäisellä neljänneksellä, mutta viimeisellä neljänneksellä kasvu tyssäsi 1,4 %. Vuositasolla toimialan kehitys maakunnassa voidaan arvioida normaaliksi, sillä sekä Pohjois-Karjalassa että koko maassa kasvu oli sama 7,5 %. Alan puolen vuoden liikevaihto oli 132,4 miljoonaa, mikä on ennätys kuluvalle vuosituhannella.

Alan liikevaihdon ja henkilöstön kehitys on hyvin identtistä, sillä myös henkilöstömäärä kääntyi kasvuun vuoden 2010 aikana. Viime vuonna tehtyjen henkilötyövuosien määrä jatkoi matalan aaltoilevaa kehitystä. Tammi-kesäkuussa lisäystä kertyi 4,3 %, mutta kolmannella neljänneksellä kasvu kuitenkin hiipui 0,6 %:iin ja viimeisellä neljänneksellä luiskahtikin jo 1,7 % laskuun. Vuositasolla 2011 kuljetuksen ja varastoinnin henkilöstömäärä kohosi maltilliset lähes 2 % edellisvuodesta.

Rauno Jussila
viestintäpäällikkö
Pohjois-Karjalan maakuntaliitto

Palvelualoista televiestinnän, ohjelmistojen ja tietopalvelutoiminnan (61-63) liikevaihdon kasvu vuoden 2011 loppupuoliskolla noudatti samaa yleistä hitaahan kasvun trendiä kuin useimmat muutkin toimialat, jopa keskimääräistä hitaampaa. Kasvu jäi vain 1,2 %:iin. Koko vuoden kasvuluku oli 1,8 %. Toimialan tuotanto on pysynyt pitkään vakaalla ja tasaisella tasolla jo usean vuoden ajan ollen nyt n. 11,3 miljoonaa euroa kuukaudessa. Neljännesvuositasolla tarkasteltuna on viimeisten kolmen vuoden aikana ollut vain kolme kasvun kautta, jotka kaikki tosin ovat viime vuodelta, mikä voi kertoa alan saavuttaneen vakiintuneen ja ehkä kasvusuuntautuneen tilan, eikä mitään suuria heittoa ainakaan alaspäin olisi siten näköpiirissä.

Seutukunnittainen tarkastelu ulottuu vain Joensuun seutuun, joka edustaa n. 95 % koko maakunnan alan toiminnoista. Verrattuna kaikkien toimialojen liikevaihdon kehitykseen on tietotekniikka-alan kehitys ollut parina viime vuonna kuitenkin huomattavasti vaatimattomampaa. Toisaalta täällä toimivien yritysten palvelu- ja tuotantorakenne on laaja-alaisempaa, eikä keskittynyt niin paljon pelkästään suhdanneherkkään matkapuhelinten valmistukseen liittyviin komponenttien ja ohjelmistojen

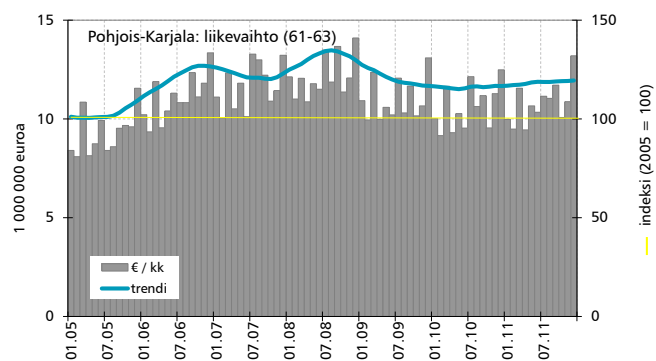
suunnitteluun. Vuoden 2009 tipahduksen jälkeen viime vuosi olikin jo toinen kasvun vuosi, mikä ennustaisi vuoden 2012 osalle hyvää jatkoa.

Koko vuonna 2010 tehtyjen henkilötyövuosien määrä kohosi 5,5 % vuodesta 2009. Myös vuosi 2011 alkoi ripeällä kasvulla, kun tammi-kesäkuussa lisäystä kertyi 9,2 %. Toisella vuosipuoliskolla henkilöstömäärän kehitys oli kuitenkin maltillisempaa, kun kolmannella neljänneksellä päästiin 3,0 % kas-

vuun ja viimeisellä neljänneksellä nousu jäi 0,6 %:iin edellisvuodesta. Vuoden 2011 aikana henkilöstömäärään tuli 5,4 % lisäystä vuodesta 2010.

Viime vuoden henkilöstömäärässä lähenneltiin jo 2000 -luvun alkuvuosien huippulukuja, mikä kieli edelleen alan säilyttäneen vakaan kasvu-uran, oikeastaan jo vuodesta 2004 alkaen.

Telealan liikevaihto

Jarmo Heiskanen
tietopalvelupäällikkö
Pohjois-Karjalan maakuntaliitto

Sosiaali- ja terveyspalvelujen tarjoajien määrä kasvussa

Toimipaikka- ja yritysrekisterin tietojen perusteella **yksityisen sosiaali- ja terveyspalvelujen toimialan (Q)** yritysten määrä on lisääntynyt ja palkkasumma kasvaa maakunnassa, selkeimmin Joensuun seutukunnalla. Koska kattavia liikevaihtotietoja ei ole saatavilla, seurataan yritysten palkkasumman kehitystä. Palkkasumma kasvoi vuonna 2010 merkittävät 11 %. Vuoden 2011 alkupuoliskolla kasvua syntyi 9,5 % ja loppupuoliskolla 9,9 %. Monet maakunnan kunnista ovat ulkoistaneet sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamista yrityksille palvelujen kilpailuttamisella ja palvelusetelin käyttöönottolla, joilla on ollut vaikutusta yritysten määrään kasvuun ja liiketoiminnan kehittämiseen.

Talouden epävarmuus ei vaikuta merkittävästi terveys- ja sosiaalipalvelujen kysyntään. Kysyntää ylläpitävät mm. väestön ikääntyminen, teknologian kehittyminen sekä asiakkaiden vaatimus- ja vaurautason nousu. Julkisen sektorin rajalliset resurssit ja palvelutuotannon tehostamisen tarve lu-

vat tilaa yksityisen palvelutuotannolle. Terveysalan yrityksille kuntasektori asiakkaana ei ole yhtä merkittävä kuin sosiaalialan yrityksille. Julkisten yritystukiin ja -palvelujen käyttö on yleisempää sosiaalialalla, johtuen yritystoiminnan luonteesta ja yritystoiminnassa tarvittavien investointien määrästä.

Terveyspalvelujen toimialaraportin (10/2011) mukaan vuonna 2011 voimaan tullut terveydenhuoltolaki tulee muuttamaan terveyspalvelujen markkinatilannetta lähivuosina johtuen kuntalaiselle lain antamasta hoitopaikan valinnan mahdollisuudesta kuntansa sisällä. Vuonna 2014 valinnan vapaus laajenee kattamaan maanlaajuisesti perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon palveluja. Valinnanmahdollisuuksien lisääntyminen edellyttää kunnilta tietoa ja palveluohjausta eri vaihtoehdoista. Terveyspalvelu tulee kansainvälistymään vuonna 2013 voimaan astuvan EU:n potilasdirektiivin myötä, jonka tavoitteena on helpottaa asiakkaan hakeutumista turvalliseen ja korkealaatuiseen terveydenhuol-

toon toiseen jäsenvaltioon ja kannustaa jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä palvelujen tuottamisessa.

Sosiaalialan toimialaraportin (11/2010) mukaan palvelujen tulevaisuus elinkeinotalana kehittyä toimivien markkinoiden ja erikoistuvien yritysten avulla. Kysynnän kasvattaessa markkinoita, yritysmäärä kasvaa ja yritys rakenne monipuolistuu. Markkinoiden kehittyessä erilaiset monituottajamallit yleistyvät ja asiakkuuden merkitys korostuu. Alalle muodostuva uudenlainen toimintaympäristö mahdollistaa uusien palvelumallien kehittymisen sekä vientikelpoisten tuotteiden syntymisen.

Irma Ahokas-Kukkonen
maakuntasuunnittelija
Pohjois-Karjalan maakuntaliitto

Majoitustoiminta hiipui

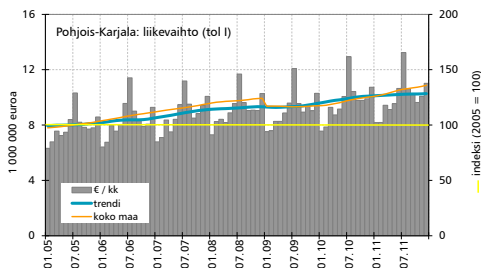
Majoitus- ja ravitsemistoiminnan (I) liikevaihto kehittyi vielä vuonna 2010 yli 6 % vauhdilla. Valtakunnan tasolla päästiin samaan aikaan vain 3 % kasvuun. Viime vuonna tilanne kääntyi päällelleen, sillä koko maan tasolla kasvuluvuksi kirjattiin peräti 8 % ja samanaikaisesti Pohjois-Karjala jäi matalaan 3,2 % kasvuun.

Puolivuotistarkastelussa syyskausi oli erityisen heikko vain parin prosentin kasvulla. Yleensä vuoden jälkimmäinen puolisko on alalla liiketoiminnallisesti kevätkautta vauhdikkaampi.

Euromääräisesti alan liikevaihto on toki kasvanut tasaisen varmasti koko 2000-luvun ajan. Vuonna 2011 majoitus- ja ravitsemistoiminnan liikevaihto oli n. 120 miljoonaa, kun vuonna 2000 jäätiin vuositasolla alle 90 miljoonaan.

Majoitus- ja ravitsemistoiminnan kokopäiväisesti työskentelevien työntekijöiden määrä on kymmenen vuoden aikana lähes vuorovuosina supistunut ja kasvanut pienillä prosenteilla. Viime vuosista henkilöstön vähennysvuosia ovat olleet 2009 ja 2010. Viime vuonna suunta kääntyi ja kasvua kertyi vuositasolla maltilliset 2,1 %, siten että vuoden loppupuolikkaalla kasvu hiipui reiluun prosenttiin.

Majoitus- ja ravitsemistoiminnan liikevaihto

Rauno Jussila
viestintäpäällikkö
Pohjois-Karjalan maakuntaliitto

Pohjois-Karjala hyödyntää uuden lentoreitin maksimaalisesti

Virolainen Estonian Air avasi maaliskuussa lentoreitin Tallinnasta Joensuuhun. Yhtiö lentää väliä maanantaina, keskiviikkona, perjantaina ja sunnuntaina. Uusi kansainvälinen lentoreitti parantaa Pohjois-Karjalan saavutettavuutta etenkin Baltian maista, Pietarin ja Moskovan alueelta sekä Keski-Euroopasta.

Pohjois-Karjalan tavoitteena on hankkia lisää kansainvälisiä matkailijoita ja matkailutuloa maakuntaan. Kilpailukykyiset lentoyhteydet ovat kansainvälisen matkailukehityksen perusedellytys. Kun uuden lentoreitin kautta saavutetaan esimerkiksi 500 uutta matkailijaa, joista jokainen käyttää maakunnassamme rahaa palveluihin 400 euroa, on uusi välitön matkailutulo maakuntaan jo 200 000 euroa.

Joensuun kentän merkitys vahvistuu

Uusi yhteys tulee kasvattamaan Joensuun lentoaseman tarjontaa ja matkustajamääriä, vahvistaen näin Joensuun asemaa Finnavian lentoasemaverkostossa. Estonian Airin operoima reitti tarjoaa matkustajille kustannustehokkaan matkustusvaihtoehdon. Reitti palvelee niin yksityisiä matkustajia kuin yrityksiäkin.

Yhteys Tallinnaan avaa pohjoiskarjalaisille uudet edulliset jatkoyhteydet mm. Amsterdamiin, Brysseliin, Kööpenhaminaan, Moskovaan ja Euroopan muihin suuriin kaupunkeihin. Suora kansainvälinen reitti täydentää Finnairin tarjoamaa hyvää palvelua Joensuu-Helsinki -reitillä ja tuo kilpailua lentoyhtiöiden välille.

Matkailutarjonta tuodaan näyttävästi esiin

Uuden reitin avaaminen vaatii panostuksia yhteyden ja lentokohteiden markkinointiin. Markkinointiyhteistyön tavoitteena on edistää Joensuu-Tallinna -reitintunnettuutta sekä keskittyä Pohjois-Karjalan matkailuimagon parantamiseen ja palveluiden esille nostamiseen.

Tämä edellyttää panostusta Joensuun ja koko Pohjois-Karjalan alueen matkailutarjonnan markkinointiin Virossa sekä Estonian Airin jatkoyhteyksillä saavutettavissa olevissa kohteissa, kuten Pietarissa. Reittiä ja Pohjois-Karjalaa markkinoidaan mm. messuosallistumisilla, näkyvyyskampanjoilla sekä reitin houkuttelevuutta lisäävillä majoitus- ja palvelutarjouksilla.

Rauno Jussila
viestintäpäällikkö
Pohjois-Karjalan maakuntaliitto

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto

Maakuntaliitto on kuntayhtymä, jonka jäseniä ovat kaikki Pohjois-Karjalan 14 kuntaa. Maakuntaliiton tavoitteena on Pohjois-Karjalan tekeminen entistä paremmaksi paikaksi asua, opiskella, tehdä töitä ja yrittää. Liiton rooli maakunnan kehittämisessä on ennen muuta olla alueen toimijoiden yhteistyöjohtaja. Keskeinen työkalu on maakuntaohjelma POKAT 2014. Maakuntaliiton tehtäviä ovat maakunnan kehittäminen, maankäytön suunnittelu ja maakunnan etujen ajaminen. Maakuntaliitto toimii paitsi alueen hankkeiden rahoittajana myös toteuttajana strategisesti merkittävissä hankkeissa.

Maakuntasuunnitelma

Maakuntasuunnitelma on yhteinen tahdonilmaus Pohjois-Karjalan tulevasta kehityksestä. Siinä kuvataan Pohjois-Karjalan pitkän aikavälin tavoiteltu kehitys ja keskeiset strategiset linjaukset. Aikatähtäin on vuoteen 2030.

Maakunnan etujen ajaminen

Edunvalvonnan tehtävänä on edistää maakunnan myönteistä kehitystä vaikuttamalla päätöksiin, joita tehdään valtioneuvoston, eduskunnan ja Euroopan unionin tasolla. Vuosittain koottava hankeluettelo antaa kokonaiskuvan vireillä olevista hankkeista. Luettelossa esitettävät hankkeet ovat pääsääntöisesti sellaisia, joiden toteutuminen edellyttää valtion rahoitusta ja/tai maakunnan ulkopuolella tehtäviä päätöksiä.

Maakuntaohjelma

Maakuntaohjelma on "kaikkien ohjelmien äiti". Siinä kootaan yhteen kehittämistyön tavoitteet, toimenpiteet ja voimavarat. Maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelmassa kerrotaan maakunnallinen tarve valtion aluekehitysrahojen suuntaamiseksi kahden seuraavan budjettivuoden osalta.

Maakuntakaava

Maakuntakaava on kokonaissuunnitelma maankäytöstä maakunnan alueella. Se edistää suunnitelmallista rakentamista Pohjois-Karjalassa. Maakuntakaava myös havainnollistaa ja välittää valtakunnallisia alueidenkäytön tavoitteita ja sovittaa niitä yhteen niin maakunnallisten kuin paikallisten tavoitteiden kanssa. Maakuntakaava ohjaa kuntien kaavoitusta.

Julkaisija: Pohjois-Karjalan maakuntaliitto

Päätöimittäjä: Rauno Jussila

Tilastoaineisto: Tilastokeskus, Asiakaskohtainen suhdannepalvelu

Aineistojen käsittely, taulukot ja kuviot: Tuukka Arosara ja Hanna Silvennoinen, POKETTI-hanke

Graafinen suunnittelu ja taitto: Laura Jussila

Kuvat: Stock.XCHNG (s. 1, 8-10, 12-13), Merja Hulkko (s. 2), Laura Jussila (s. 2), PK-Levy (s. 6), Suomen Kumitehdas Oy (s. 7), Fortum Oyj (s. 9), Stockvault.net (s. 11, 14), Photl.com (s.14), Sanomalehti Karjalaisen arkisto (s. 15), Tarmo Sotikov (s. 16)

Painatus: Kopijyvä Oy

Painosmäärä: 1 400 kpl

Ilmestyminen: kaksi kertaa vuodessa

Pohjois-Karjalan
MAAKUNTALIITTO

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Julkaisu on luettavissa myös Internetissä:
www.poketti.fi/trendit,
www.pohjois-karjala.fi/maakuntaliitto,
www.ely-keskus.fi/pohjois-karjala,
www.josek.fi, www.keti.fi, www.pikes.fi